

ЮБИЛЕЙНА НАУЧНА СЕСИЯ, ПОСВЕТЕНА НА ЧЛ.-КОР. НА БАН
ПРОФ. К. МИРЧЕВ, ПРОФ. Д-Р СТ. СТОЙКОВ И ПРОФ. К. ПОПОВ

На 15 и 16 октомври 1992 г. Великотърновският университет "Св. св. Кирил и Методий" беше домакин на юбилейната научна сесия, посветена на 90 години от рождението на чл.-кор. на БАН проф. Кирил Мирчев, 80 години от рождението на проф. д-р Стойко Стойков и на 85 години от рождението на проф. Константин Попов. Организатори на сесията бяха Катедрата по старобългарски език, общо и славянско езикознание, Катедрата по съвременен български език в университета и Великотърновският клон на Съюза на учените в България. Участваха учени от различни български университети и институти.

Сесията беше открита от И в а н Х а р а л а м п и е в, заместник-ректор на Великотърновския университет. На пленарното заседание бяха изнесени доклади от Д о р а И в а н о в а - М и р ч е в а, Станьо Георгиеви и Боян Байчев, в които бяха представени жизненият път и творческите търсения на тримата езиковеди. С интерес бяха изслушани спомените на С т е ф а н Б р е з и н с к и за срещите и разговорите му с тях.

По-нататъшната работа на сесията продължи в заседания по секции. Докладите, представени в първата секция, бяха свързани с историята на българския език. Докладът на Д. И в а н о в а - М и р ч е в а "Словата на Йоан Екзарх Български" насочи вниманието на аудиторията към основния проблем при изследването на Екзарховото хомилетично творчество — атрибуцията и принципите, които трябва да се спазват при атрибуцията на дадено Екзархово произведение. В доклада си Р. Русинов се сприя на проблема за кирило-методиевските традиции в езиковото дело на Паисий Хилендарски, като визира два основни принципа — демократичното начало в устройството на книжовния език и интелектуализацията на говоримата реч. А. Д а в и д о в представи наблюденията си върху лексикалните дублети в евангелските цитати, които Презвитер Козма използва в "Беседа против богомилите", в сравнение с техните съответствия в старобългарските текстове. С интерес беше посрещнат докладът на И в. Х а р а л а м п и е в "Българските членни форми — минало, настояще и бъдеще", в който се анализира съвременното състояние и се прогнозира развоят на определителния член в българския език въз основа на особеностите на старобългарския определителен член. М. С п а с о в а разгледа въпроса за семантиката на някои лексеми в старобългарските съчинения (*хрѣбръ*, *прѣложенье*, *чръта*), която все още не е напълно уточнена. В доклада си "За обществена реализация на средновековния художествен текст" К. К а б а к ч и е в посочи някои несъответствия при превода от старобългарски на съвременен български език, като се имаха предвид откъси от произведения от Търновската книжовна школа. Историята на един старинен текст беше представена от Е. М и р ч е в а в доклада ѝ "Още веднъж по въпроса

за старобългарските преводи на Протоевангелието на Яков". С в. В л а й к о в разгледа постоянните сравнения в старобългарски и староруски език в гносеологичен аспект.

Фонетични, диалектоложки и социолингвистични проблеми бяха засегнати в докладите, изнесени във втората секция. Докладът на Р. Р у с и н о в "Проф. Стойко Стойков и историята на новобългарския книжовен език" беше посветен на една малко позната и нетипична страна от научното дело на проф. Ст. Стойков. "Информативност на гласните във фонемната структура на звукоподражателните думи" беше озаглавен докладът на В. В ъ т о в, който се спря на изразителните възможности на звуковете. Връзката между езика като своеобразно средство за художествено-естетическо тълкуване и пола на литературния герой беше проблемът, поставен в доклада на Р. Р у с е в. В научните съобщения на К р. К о л е в а "Лексикални изоглоси в подбалканските говори (карнобатска група)" и на Н. Н е д е л ч е в "Лексикални особености в говора на българите-католици от гр. Белене" въз основа на конкретен материал се посочиха специфични лексикални параметри на определен диалект. М. Д р е н с к а разгледа въпроса за фонологичния статус на палаталните съгласни в българския книжовен език в езиковедската ни литература от 60-те години насам, а М. Р у с и н о в а, чийто доклад имаше също обзорен характер, представи приноса на проф. Ст. Стойков като автор на учебни програми и учебници за нашите училища.

Най-много бяха докладите, изнесени в третата секция. Те бяха пряко или косвено свързани с научното дело на проф. К. Попов и представени в негова чест. "Приносът на проф. К. Попов в историята на българския език" беше темата на доклада на Р. Р у с и н о в, който представи основните кръгове от проблеми на новобългарския книжовен език в публикациите на проф. К. Попов. Заслугите на проф. К. Попов в изучаването на синтаксиса на съвременния български книжовен език и прилаганата от него езиковедска методология бяха в центъра на вниманието в доклада на Ст. Г е о р г и е в, който, изтъквайки ролята на проф. Попов за изучаването на синтаксиса, описа състоянието и перспективите на тази наука изобщо. Докладите на Х р. С т а н е в а "Към характеристиката на синтактичните свързвания в текста" и на И в. С а в о в а "Съюзи в начална изреченска позиция" насочиха вниманието на слушателите към един от основните проблеми в лингвистиката на текста — спецификата на синтактичните отношения в макросинтактичните единици (в съпоставка с отношенията в микросинтактичните единици) и тяхното формално изразяване. В доклада си "Димитър Матов в историята на новобългарския книжовен език" Р. Р у с и н о в говори за участието на Д. Матов в националното езиково строителство през 80-те и 90-те години на миналия век. Интересен и спорен въпрос от историята на новобългарския книжовен език визираще и докладът на Р. И в а н о в а "Установяване на формите за преизказване в системата на новобългарския книжовен език". Средствата за изразяване на отрицание в българския език в съпоставка с руски и украински беше темата на доклада, представен от В. В ъ т о в. Върху проблеми, свързани с лексиката и синтаксиса на книжовно-разговорната реч, се спряха: Й. М а р и н о в а —

"Понятието "разговорна лексика", основни насоки (аспекти) при изучаването ѝ и някои проблеми на езиковото обучение"; П. Р а д е в а — "Синтактичната номинация в съвременния български език (Върху материал от българската книжовно-разговорна реч)"; Р. Й о с и ф о в а — "Словоредни варианти при подлога и сказуемото в книжовно-разговорната реч". В търсене на нови аспекти на синтактичната модалност С. С а в о в а с докладва си "Синтактична дизюнкция и модалност" и В. А т а н а с о в а с докладва си "За един модален вид въпросителни изречения" направиха опит за разширяване на обхвата от езикови форми за изразяване на тази логико-лингвистична категория. В доклада си "Съчетаемост и производност на подчинените изречения със съюз *че* в съвременния български език" М. Г е о р г и е в а засегна въпроса за причините, които определят омонимията на синтактичната връзка, експлицирана с този съюз. Проблеми, отнасящи се до същността, спецификата и съставните части на словосъчетанието, поставиха в докладите си: В. Б о н д ж о л о в а — "Между думата и словосъчетанието (Опит за характеристика на предложно-именните съчетания)"; Р. Р а д и ч к о в а — "Семантика на съществителните имена за място в атрибутивната синтаagma за място"; Р. Р у с е в — "Структурно-семантична характеристика на двукомпонентните атрибутивни словосъчетания в поезията на Ал. Геров". Опит за установяване на лингвистичния статус на периодичните структури беше направен в доклада на А. Г е ц о в. На К. Попов като методист и автор на учебници беше посветен докладът на М. Р у с и н о в а — "Проф. Константин Попов и обучението по български език в нашите училища". Внимателно бяха изслушани докладите на: А. Ч е х л а р о в — "За връзката на имплицитната транзитивност с генерализиращия глагол *правя*"; на С в. К а р а я н е в а — "Субективен словоред в заглавия на политически ангажирани вестници"; на Й. П ъ ш е в а — "Сложни прилагателни в писмата на И. С. Тургенев".

По време на работата на трите секции, която несъмнено би могла да се оцени като плодотворна, възникнаха оживени дискусии, като често разискванията не се ограничаваха с поставените конкретни проблеми.

Антон Гецов